

ВВАЖАЙ НА ДРУЖНІ ЗАСТОРОГИ...

Коваль С. В. Пірат пера. Вибране. - Чернівці: Букрек, 2009.- 152 с.

Це вже четверта книжка Сергія Ковалю, що виходить під назвою «Пірат пера». І назва хороша, й автор створив фактично новий жанр – пірата – короткий і гострий текст, у якому заголовок ніби розчиняється: «І ГОНОРОВО ТАК ПОЗИРКУЄ. / Неначе справді кінозірка є». Два рядки: перший – заголовок, другий – текст. Насправді обидва рядки становлять двовірш, де перший рядок є за сумісництвом одночасно й заголовком. Він залишається компонентом тексту і тоді, коли не пов'язується з попередніми рядками римою: «ЯЗИК ДО КИСВА ДОВЕДЕ.. » / Було й заводив навпаки: / Із Києва на Соловки»... Або таке: «ПЕРЕХОДИТИ / із ліги Дон-Жуанів в Дон-Кіхоти / Не мав ані найменшої охоти...» Заголовок може бути й частиною рядка. Ось вам: заголовок – головне речення, а весь наступний текст – підрядне: «ХТО СПОДІВАВСЯ, що ця вуйна / Така підступна і нечуйна?»

Заголовок може не входити до тексту й граматично чи ритмічно, але міцний і дотепний семантичний зв'язок є завжди: «ГУРТУЮТЬСЯ / Об'єдналися у блок / Фракції Блощиць та Блох». Або: «ЛОВЕЛАС / Був люб'язний ще і тим, / Що не відкидав інтим». Така форма піратки є типовою: заголовок, переважно однослівний і завжди чимось кумедний та семантично щільно пов'язаний з наступним текстом (часто входить до його складу також граматично), а далі два рядки, які: 1) містять якийсь неочікуваний комічний ефект; 2) побудовані добре з погляду логіки, граматики й фонетики: «ПАРОДИСТ / На графоманів гримаю, / Щоби не грались з римою».

Включені до цієї збірки піратки переважно публікувалися (це ж «Вибране»). Але є й нові. Книжка поділена на розділи. Останній - «Епілог». Тут ніби підбиваються підсумки. В одній з піраток підсумовано вимоги до жанру: «АБИ НЕ РОЗБИГАЛИСЬ МИСЛІ, Рядки повинні бути стислі...» Ну куди стисліше - всього два рядки, з них перший є водночас і заголовком. А в попередньому розділі «Епіграми, пародії (дещиця із доробку) - ще виразніша ілюстрація цієї мислі. Заголовок: «Олесь Ульяненко». Текст піратки: «Співак клоак...» І все. І майстерно, і дошкульно. Коротше не скажеш. Два слова, одинадцять звуків. А пірата - цілком завершена праця. Цей розділ - чи не найобсяжніший, включає 27 творів, але все одно в своєму заголовку говорить про дещицю. І то не дивно, бо епіграм і пародій у Ковалю - сотні, чи не половина

творчості, а може, й більше половини. Епіграми гострі, дотепні, дошкульні. Ось потрапила на язик поетові Ганна Чубач зі своїм текстом (схоже до речі було сказане не раз): «Так проходить слава світу... /... /Вона проходить... Світова!» Пародист реагує: «Всесвітня слава невблаганна: / Ледь щось не так – гайда в світи./ Але не побивайтесь, Ганно, / – Вона ще може й не пройти!» Серед 27 епіграм та пародій цілком позитивно, С. Коваль ставиться лише до двох адресатів – і вони того заслуговують. Йдеться про епіграми (чи одограми?) «Борисові Олійникові» та «Іванові Малковичу, поетові, видавцеві»: «Хвалебних од Івану вистача. / Він заслужив пошану та повагу, / Бо, не зігнавши Янгола з плеча,/ Створив для нас «А-ба-бу-га-ла-ма-гу»...

З усіх розділів збірки деякі майже тотожні, наприклад, «Лірично-еротичні» та «Ч + Ж». Так, піратки з першого із названих розділів «ЗАКОХАНІЙ. / Богиня Благ, цариця Цноти / Привиділася ідіоту...» та з другого «НЕНАЧЕ В ПАТОКУ, ПИЛИП / в твоє палке кохання влип...» цілком могли би помінятися місцями або обидві потрапити до того ж, будь-якого розділу. Та це, власне, не біда, бо розділи мають синонімічні назви.

Біда, коли в роботі з'являються елементарні граматичні помилки. Форма колежанок - родовий відмінок множини, а має бути колежанок (с. 61), як і називний відмінок однини - колежанка, пор. під наголосом: коле́га Такі в орфографічних словниках. Твір, дотепний заголовком «Казановенко» і яскравий змістом: «Любив на піку стрімкого злету / Усіх солісток кордебалету», псується помилкою, бо в збірці замість кордебалету, як того вимагав правопис, надруковано кардебалету (с. 75). У заголовку, великими літерами: «КОЛИ ЦЕ ПРИПИНЕМО?» (с. 12), (замість «припинимо». У дотепній піратці «Пристосуванці» маємо: «Ніяка їх хвороба не бере: / Ні дуст, ні мухомор, ні кураре...» Твір налаштований на наголос кураре́, а правильно має бути кураре. І цей наголос фактично знищує хороший твір. Піратка «Екологічні Негаразди» починається так: «Брак в атмосфері кисеню» (рима: лисина). Але ж так не говорять. Треба - кисню (с. 114).

С. Коваль любить грати словом, і це в нього виходить гарно і дотепно. Ось, як він обіграв античне ім'я Кір, як звали трьох персидських повелителів. Найвідоміший Кір Другий Великий, що заснував державу Персію і правив нею у 558-529 рр. до Р.Х. Він, до речі, увійшов у давню історію як мудрий, ідеальний і дуже добрий володар. Його життя описав Геродот. Автор зближує ім'я Кір і сленгове слово *кіряти* «випивати», яке насправді з Кіром ніяк не пов'язане, пор. сленгове *кириня* «горілка», від турецького *kir* «бруд»: «Печально Кір: «Не мав і гадки - / Які паскуди ці нащадки, / Що службу Бахусу вар'яти/ Позначають терміном «міряти»...» (с. 51). Ще, мабуть, гостріше сказано в одній дотепній і тонкій піратці, що має назву «ОДНЕ «ЕН» ЗАЙВЕ»: «Діяння їхні впишуть у аннали - / Самі себе і нас переконали... / Бо в кожному пісню тулять цей рефрен... / Та бачим в тих аННалах» зайве «ен» (с. 10). Тобто в аннали - записи історичних подій за роками (рік - по латині - *annus*) - «їх» вписувати не варто. Для них досить анального вжитку - для підтирання анального отвору...

А ось над формою *огень* С. Коваль кепкує даремно. Це варіант слова

вогонь, достатньо поширений у південно-західних, особливо бойківських говорах української мови. У віршах найвідомішого бойка Івана Франка форму *огонь* ужито 350 разів, *вогонь* - 34, але 22 рази вживається і форма *огень** (переважно тому, що рима не дозволила редакторові замінити її на *огонь*).

Рядок поета Олесея Лупія: «Палає обрій як *огень*» (рима - *день*) пародист подав у такому вигляді: «Сідай - пиши. Погас *огень*. / Запалахтів в душі *вогонь* - / Крик, гамір. Розпочався *донь...*» (с. 136). Логіка сатирика: якщо можна *огень-день*, значить можна і *вогонь-донь*. А воно - ніяк не можна. У слові *день*, а 900 років тому - *дьнь* кінцевий голосний звук **ь** (єрик) занепадав, залишаючи після себе тільки м'якість попереднього приголосного. А такий же звук **ь** у попередньому складі знаходився в сильній позиції, і тому переходив у **е**. В цій позиції тільки в **е**, в **о** він перейти не міг. Зі словом *вогонь* справа інакша. Там 900 років тому вживалася форма *огнь*: між **г** та **н** не було ніякого голосного - він тут був просто вставлений для зручності вимови. Під впливом попереднього **о** переважно між **г** та **н** вставлявся теж **о**: *огонь* і далі *вогонь*. Але можливий був інший результат: під впливом наступного **ь** (а це був голосний переднього ряду) міг вставлятися й голосний **е**: *огень*. Тому ця форма є теж цілком законною.

У піратці «Фейлетоніст» (с. 61) є, мабуть, і якісь автобіографічні моменти: «Отримував за кпини / Частенько нижче спини...» Якщо не діями, то бодай словесно щось отримував, а з іншого боку, потрапити в піратку до С. Ковалю - це піар, розголос. Знаю, поети просять гумористів написати на них пародію. Отже, якась слава є, якщо вже й пародії на мене пишуть... У Богдана Чепурка з'явився невдалий рядок: «Горить очей твоїх повітря...» Сергій Коваль відгукнувся епіграмою: «Протипожежних не потрібно витрат, / Дзвінків до МНСу - поготів, / Бо на *вогонь* очей твоїх повітря / Припас достатньо я води рядків...» (с. 143). Що від того Чепуркові? Посміялися трохи читачі, але слава зростає. Не ридати, а радіти має Чепурко. Ось Анатолій Гризун написав: «Я жду свого Дантеса. Я - поет! Щодень словами б'юсь та б'юсь». Епіграма Ковалю з характерною назвою «Утік Дантес...»: «В Дантесах дефіциту вже нема - / Тепер Дантеси ваші завжди з вами... / Утік лише Дантес від Гризуна, / Бо б'ється той щодня словами...» (с. 141).

Хтось усміхнеться, хтось щиро розреготеться, а потім і задумається над такою коротенькою, але дошкульною піраткою, адресованою всім одруженим чоловікам: «ВВАЖАЙ НА ДРУЖНІ ЗАСТОРОГИ: / Ростуть не тільки в лосів роги» (с. 82). А це - як відповідь. Адекватна оцінка вже чоловіків, а не жінок: «Ні наша Ярославна, ні їхня Пенелопа / Ніколи не чекали б такого остолопа...» (с. 67). Такою яскравою, гострою і дотепною є вся книжка «Вибраного» у Сергія Ковалю. Лише окремі піратки видалися не дуже прийнятними. І то переважно своїм змістом, бо форма залишається бездоганною.